

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (RP 13/2020 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 5/2020 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Susanna Rahkonen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Patrik Tötterman, arbets- och näringsministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Folkpensionsanstalten
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Statens ekonomiska forskningscentral
- Finlands Kommunförbund
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- SOSTE Finlands social och hälsa rf
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- Nationella verkstadsföreningen rf.

Betänkande ShUB 20/2020 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det ändringar i lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Syftet är att precisera bestämmelserna om anordnande och produktion av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. I lagen tas även in en bestämmelse som definierar innehållet i arbetsverksamheten. Det stöd och den handledning som en person behöver ska alltid ingå i arbetsverksamheten. Dessutom ska det i aktiveringsplanen och den sektorsövergripande sysselsättningsplanen antecknas vilket målet är för arbetsverksamheten samt vilket slags stöd och handledning som personen får under pågående arbetsverksamhet.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2021.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Målet med propositionen är att precisera bestämmelserna om anordnande och produktion av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte samt om aktiveringsplan och innehåll i verksamheten. Arbetsverksamheten ska bli mer målinriktad för att främja sysselsättning, öka verksamhetens sociala effekter och förbättra delaktigheten och livskvaliteten enligt klientens individuella situation. I motiveringen till propositionen förtydligas arbetsverksamhetens ställning som socialservice. Utskottet anser att lagförslaget är lämpligt och tillstyrker det utan ändringar.

Utskottet betonar vikten av att arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte är högkvalitativ och inriktad på rätt sätt. Syftet med arbetsverksamheten är att förbättra livskompetensen och skapa förutsättningar för att få arbete och delta i offentlig arbetskraftsservice. Arbetslösa som förmår arbeta eller delta i arbetskraftsservice ska inte hänvisas till arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Arbetsverksamheten ska inte heller ersätta lönesubventionerat arbete eller annat arbete i anställningsförhållande. Utskottet ser det som viktigt att lagens genomförande och genomslagskraft noga följs upp.

Sakkunniga pekade på behovet av en bredare reform och utveckling av tjänsterna för dem som har den sämsta arbetsmarknadspositionen. Bland annat bör det skapas klarhet i hur arbetsverksamheten förhåller sig till social och yrkesinriktad rehabilitering och till arbets- och näringstjänsterna. Likaså bör relationerna mellan olika förmåner förtydligas. Dessutom behövs betydande satsningar på mentalvårds- och missbrukartjänster. Också skuldrådgivningen bör beaktas i tjänsterna för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. En annan fråga som tagits upp är kommunernas incitament att tillhandahålla tjänster med större genomslagskraft, i stället för att kommunernas beslut ska styras av arbetsverksamhetens budgeteffekter. Utskottet anser att det är viktigt att lagstiftningen vidareutvecklas så snabbt som möjligt.

Innehållet i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Bestämmelser om innehållet i arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte finns i 13 a § och enligt paragrafen omfattar arbetsverksamheten olika tjänster som främjar personens livskompetens samt arbets- och funktionsförmåga. Enligt bestämmelsen kan det i tjänsterna ingå individ- och gruppbaserad verksamhet som kan genomföras i olika verksamhetsmiljöer. Där föreskrivs också

Betänkande ShUB 20/2020 rd

om sättet att tillhandahålla stödet, handledningen och träningen. Stöd, handledning och träning kan tillhandahållas inte bara som personliga tjänster utan även som tjänster i grupp eller i kombination med andra tjänster.

I sitt utlåtande backar arbetslivs- och jämställdhetsutskottet upp förslaget men påpekar att bestämmelsens ordalydelse också gör det möjligt att ordna servicen bara i gruppform. Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att aktiveringsplanen närmare ska ange det sätt att tillhandahålla tjänsten som är lämpligast med tanke på varje klient och hans eller hennes funktionsförmåga. Enligt uppgift har man stannat för detta eftersom det i alla situationer inte är nödvändigt att kräva individuellt stöd och individuell handledning i form av personliga tjänster, utan stöd och handledning i grupp kan också vara tillräckligt. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår inte att lagförslaget ändras, men betonar att tjänsterna ska tillhandahållas utifrån klientens behov och således vid behov alltid individuellt. Utskottet inskräper också att kompetens och utbildning ska beaktas när arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte genomförs.

För att arbetsverksamheten ska utvecklas och tjänsterna ha samma standard i hela landet är det viktigt att ta fram samordnade kvalitetskriterier för stöd-, handlednings- och träningstjänsterna. När det gäller var gränsen går mellan arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och social rehabilitering måste det i praktiken beaktas att bägge typerna av tjänster ska finnas tillgängliga enligt klientens servicebehov.

Målgruppen för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Enligt 3 § i lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte tillämpas lagen på långtidsarbetslösa som får arbetsmarknadsstöd eller utkomststöd och som är skyldiga att delta i utarbetandet av en aktiveringsplan. Den föreslagna bestämmelsen i 13 a § preciserar enligt motiveringen att arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte riktas på rätt sätt till personer som inte förmår delta i offentlig arbeidskrafts- och företagsservice eller i arbete. Kommunen får statlig ersättning av sysselsättningsanslag för att ordna arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Arbetsverksamheten minskar kommunens utgifter för arbetsmarknadsstöd.

I sina yttranden påpekar de sakkunniga att det har hänt att personer gått miste om sin rätt till arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte på grund av att de beviljats rehabiliteringspenning, samtidigt som kommunen inte har social rehabilitering att erbjuda enligt socialvårdslagen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår i sitt utlåtande att lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte ändras så att en person har möjlighet att fortsätta i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte även om han eller hon beviljas rehabiliteringspenning. Social- och hälsovårdsutskottet anser det vara nödvändigt att möjligheterna att bredda målgruppen för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte så att den inkluderar dem som får rehabiliteringspenning utreds noggrant i samband med den fortsatta beredningen och att den eventuella ändringens konsekvenser för finansieringen av verksamheten bedöms. Utredningen bör inbegripa en bedömning av ändamålsenligheten i fråga om kommunernas incitament för att hänvisa klienter till rehabilitering.

Betänkande ShUB 20/2020 rd

Personalens yrkeskompetens

Enligt 14 § 2 mom. i socialvårdslagen ska arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte ordnas i form av kommunal socialservice. I socialvårdslagen finns också bestämmelser om det sektorsövergripande samarbete som behövs vid bedömningen av servicebehovet och tillhandahållandet av tjänster (41 §) samt om egen kontaktperson (42 §). En egen kontaktperson ska utses för socialvårdsklienten för den tid klientrelationen pågår. En egen kontaktperson behöver enligt bestämmelsen inte utses om det för klienten redan har utsetts en annan arbetstagare som ansvarar för servicen eller om det av någon annan orsak är uppenbart onödigt att utse en egen kontaktperson.

För den tid klientrelationen inom socialvården pågår är det befogat att utse en sådan egen kontaktperson som avses i socialvårdslagen och som ansvarar för uppföljningen av tillhandahållandet av de socialtjänster som överenskommit i klientens aktiveringsplan och för en behovsprövad bedömning av klientens situation, står det i detaljmotiveringen till den föreslagna 13 a §. Den egna kontaktpersonens arbete innehåller element som hänför sig till utövning av offentlig makt och är därför en myndighetsuppgift. Denna service kan inte anskaffas hos en organisation utanför socialvården.

Enligt socialvårdslagen ska den egna kontaktpersonen i princip vara en sådan yrkesutbildad person som avses i 3 § i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015). Bedömningen av en persons individuella servicebehov är också en myndighetsuppgift inom socialvården. Utskottet ser det som viktigt att det kommunala socialväsendet har ansvar för att utarbeta en aktiveringsplan för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och att den person som svarar för bedömningen av servicebehovet har lämplig yrkesutbildning inom socialvård. Det är också nödvändigt att aktiveringsplanen utarbetas och uppdateras i samarbete med de aktörer som behövs med tanke på den berörda personen.

Utskottet lyfter fram farhågorna om kommunernas förmåga att finansiera tjänsterna, eftersläpningen i nivån på den statliga ersättningen för arbetsverksamhet och tillgången på yrkesutbildad personal inom socialvården. Dessutom bör kraven på yrkeskompetens inom sysselsättningstjänster enligt olika lagar förtydligas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 13/2020 rd utan ändringar.

Betänkande ShUB 20/2020 rd

Helsingfors 23.9.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Noora Koponen gröna
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Juhana Vartiainen saml
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna
ersättare Terhi Koulumies saml.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.